

VII K

B
9(L) 23/25

Ulmanis, K. Kandidata

K. Ulmana runa

1928. gada

Saeimas wehleščhanu

řapulzês

Latv. Semn. Sav. spēstuve
Rīgā, Elizabetes ceļā 14-a.

LATVIJAS VALSTS
BIBLIOTĒKA

290-31.937

9(1)23/25

~~55.287k~~

Doti zeenitee flahtefoſchee: — Tihri waj neſa-
protami iſleekas, ka 3 gadi atkal apfahrt un mums
atkal jaſtahjas pee jaunam Saeimas wehleſchanam,
ka tagadejai Saeimai jaet prom un jaunai buhs
jaſtahjas tās weetā. Bet kà par brihnumu juhſu
ſtarpā ir koti maſ tahdu, kam buhtu ſchehl aiſejo-
ſchās Saeimas un kaſ wehletos, ka wina wehl kah-
dus gadus paliktos ſawā darbā. Un wehl jo lee-
laſs brihnums buhs taſ, ja es jums pateiſdhu, ka
ari leela daſa no mums, no Saeimas lozeſkeem,
turas toiſni pee ta paſcha eeſkata kà juhs, proti,
ka naw ko ſchehlot, ka 2. Saeima aiſeet un tā at-
brihwo weetu 3. Saeimai. Iſſkaidrojas taſ ar to,
ka tomehr 2. Saeima naw weikuſi ſawu darbu tah-
dā kahrtā, kà to wajadſeja darit, nemaſ jau ne-
runajot to, ka wina naw peepildijuſi uſ to liktās
zeribas. Doti leelz daudſums darba ir palizis ne-
padaritš, un daudſ no padaritā ir drihſat uſſla-
tams kà launums un newis kà labums. Tomehr
buhtu netaiſni un weenpuſigi, ja es aprobe-
ſchotos ar ſcho rakſturojumu. Tapeh3
es ihſos wahrdos, pirms runajām par to, kaſ weh-
letajeem ir jadara, lai jaunā Saeima buhtu zitada
un labaka, ihſumā pakaweſchos pee aiſejoſchās
Saeimas teem darbeem un ſaſneegumeem, kaſ uſ-
ſkatami par labeem, kaſ bijuſchi tahdi, kaſ ſemei
un walſtij neſuſchi ſwehtibu. Protams, es runa-
ſchu galwenā kahrtā par likumeem, kaſ atteezas
teeſchaki uſ ſemneela dſihwi, wajadſibam un pra-
ſibam, peeminot gan ari wiſpahrejās dabas la-
baſos Saeimas darbus.

Un te nu jamin wispirms tas, fa Semneefu
Saweenibai isdewàs, lai gan pehz ilgàm un gruh-
tàm zihnam, iswest nepeezeeschamos grosijumus
 muitas tarifa, kas nodroschinajuschi semneefa ra-
 schojumeem, ja ari ne wiseem, daudsmas peemeh-
 rotu muitas aissardsibu. Muita, Ià sinams, ir
 nodoklis, ar furu apleef ahrsemju prezes, ar to
 paaugstinot scho pretshu zenu. Usliftà muitas
 nodokta robešhàs ari eefshemes raschotajs war
 pazelt šawa raschojuma zenu un ar to nostahdit
 šawu darbu eenesigati. Ruhpneeziba bij wišus
 gadus baudijusi deesgan prahwu aissardsibu. Pee-
 mehram, ja us 1 fastes, t. i. 1 pudu, naglu muita
 agraf bij 80 rubku un tagad wehl 60 rubku, tad
 tas nosihmè, ka 60 waj 80 rubku robešhàs us puda
 zenu wareja pazelt ari eefshemes naglu fabrikan-
 ti un strahdat un pastahwet. Zihdsigs stahwoflis
 ir pee pahrejeem ruhpnenezibas raschojumeem. Lauf-
 šaimneefu raschojumi turpretim baudija koti masu
 aissardsibu waj ari nekahdu. Nisfargati daudš
 mas peeteekofchi bij kweeshi ar 50 rubkeem us puda.
 Tagad turpretim mums ir muita ari wehl us lop-
 kopibas un putnkopibas raschojumeem. Runajot
 par muitas leetam, jaatsihmè ari wehl tas, ka jau
 26. gadà gruhtà zihnà ar sozjaldemokrateem isde-
 wàs iswest wispahriga muitas tarifa paaugstina-
 jumu, kas toreij bij nepeezeeschams, lai eerobescho-
 tu isdewumus no ahrsemem un šamasinatu walutas
 aipluhdumu pahri robešhai. Tas isdewàs. Dsih-
 mes dahrdšiba, preteji sozjaldemokratu paregoju-
 meem, nepazehlàs, un kopà ar Latvijas bankas,
 šašchaurinato importa finanseschanas politiku, pa-
 teesi ari isdewàs uslabot mušfu stahwofli ahrejà
 tirdsneezibà (ar wišàm labajàm šetam: walutas

frahjumu peeaugumu, naudas kursa nostiprina-
šchanu, procentu pašeminašchanu, raščoščanas pa-
lehtinašchanu un dšihwes dahrdšibas peeaugščanas
apturešchanu).

Tahlak, runajot par 2. Saeimas teizameem dar-
beem, minams tas apstahklis, ka neškatotees atkal
uļ koti ašu zihru starp Semneeku Saeenenibu un
sozialdemofrateem, isdewās dauds mas noturet
peemehrotas linu zenas, un šhini pawasari panahft
budščetā neparedšētās linu monopola tihrās pe-
nas isšneegšchanu linu raščotajeem. Šhis preekš-
likums pirmo reiši jau 1924. g. bij eekustinats no
Semneeku Saeenenibas, bet tikai pehz 4 gadeem to
isdewās iswest. Nemot ka peemehru linu zenas
1926. g. beigās, waretu peesihmet, ka, noraidot
sozialdemofratu prasibu pehz linu zenu pašemina-
ščanas, linu raščotaju kabatās tika toreiš atstahsti
apmehram 2 miljonu latu waj fimts miljonu
rubku.

Un tahlak nahf koti šlawejama leeta, proti, pro-
zentu pašeminaščana. Jau 1926. g. ar Ūberinga
waldibas uštahščanos tika isdots likums, kas no-
teiza naudas augstako procentu mehru uļ 12.

Zihds tam laikom prozenteem nebij nekahda liku-
migā eerobeschojuma, un tika nempti 15, 18 waj
wehl wairaf. Nebuhs wehl šewišķi wajasdšigs
runat par preekšchrozibam, kahdas peemiht wispa-
rigai procentu pašeminaščanai. Zihna par pro-
zentu pašeminašchanu bij koti aša, un šchoreiš, ka
par brihnumu, Semneeku Saeenenibai radās ee-
naidneeki, newis kreišā pušē, bet gan labajā špah-
nā. Un šchi procentu normesčanas likuma isdo-
ščana Ūberinga waldibai maksaja tās dšihwibu.

Rā sinams, kad pastahw pilšoniskā waldiba, tad

opozizijā ir freišais ūpahrns un zenūūas waldibu, kā ūaka, nogahst, lai pats stahstos tās weetā. Uri Ūberinga waldiba tika gahsta ar freišo balsim, bet pateizotees gan tikai tam, ka sozjalisteem peemetās klahst dahūi no pilūoneem. No ūheem minams labā ūpahrna deputats ūwelbergis, kas eenahza Saeimā no tā. ūauktās Nazionalās Semneeku Sateenibas listes, Par wiseem 3 gadeem, semneeki, ūwelberga wehletaji, laikam gan neko zitu par wina darbeem nedabuja dsirdet, kā tikai to, ka ar wina balsi tika nogahsta pilūoniskā waldiba. Zitadi ūhi Naz. Semn. Saw. ir tikusi aismirsta no wehletajeem, un tagad ta ir pilnigi pasjudusi. Pats ūwelbergis ir gan atkal kandidats, bet uū zitas listes, ko usstahdijusi tā ūauktā Wislatwijas tautas ūapulze. ūau tas apstahklis, ka ūaraksta agrakais wahrds ir mainits, norahda uū to, ka tiklab Naz. Semn. Saw., kā ari deputatam ūwelbergim naw bijis eemeūla uū ūawu darbibu Saeimā lepotees, bet teem wajaksejis no tās behgt un tehrpees jaunos ūwahrkos. ūwelbergim peeweenojās wehl otrais latweeūhu pilūonis, proti deputats Kreews, kas pasihstams ar to, ka eenahzis Saeimā no ūaraksta, kas dabuja wejelus 5 deputatus. Winūch pehz kahda laika no ūhis grupas aisgahja un nodibinaja ūawu, Kreewa frakziju, un palihdseja sozjaldemokrateem nogahst pilūonisko waldibu. Un ūlatees — jaunajā freišā waldibā ūastopam ari ūho paūhu Kreewu kā ministri. Wisam leetam ir ūaws pamats un issklaidrojums.

Ar freišās waldibas nodibinaschanos Saeimas darbībā parahdijās zits wirseens. Semneeku wajakdibas tika pilnigi aismirstas, un par ūho 13 mehneūhu laikmetu nekas labs naw ūakams. Domehr dahūu ūhi laikmeta parahdibu ūauno ūeku dehl ari man nahkūees wehlah uū brihdi pee ta atgreetees.

Beidjot aijahja atkal freijsã waldiba. Rodibi-
najãs tagadejais pilsoniskais kabinets ar deputatu
Zuraſchewski kã ministru prezidentu. Un nu Sa-
eimas muhscha preeſchpehdejã puſgadã atkal radãs
rofigata darbiba, kura Semn. Sam. isdewãs is-
west zauri daschas leetas, kas nahkuschas par labu
tiflab ſemneekem, kã ari wiſai walstij. Wiſpirms
ſche minams, procentu paſeminaſchanas darba
paplaſchinajums. Latwijas Banka paſeminaja
prozentus ſewiſchki laulu kaſem, kas tapehž wa-
reja ari ſemneekem aprehkinat ſematus procentus.
Wehl ſwarigakš ſolis bij procentu paſeminaſcha-
na par wejeleem 2 Walſts Semes bankã, kuras
galwenais waditajs, kã ſinams, ir muhsu ſraſzijas
lozeklis Dſelfits. Schee atlaiſtee 2 proz. Semes
bankã noſihmẽ ſemtureem koti dauds. Semes ban-
ka ir iſſneegufi pahri par 100 milj. latu. Tã tad
aiſdewumu procenti, kas tagad wairs nebuhs ja-
makšã Semes bankai, bet kas paliſtees ſemтуру ka-
batãs, iſtaija 2, warbuht 2 ar puš milj. latu. Waj
rublos runajot, 100 waj 120—130 milj.

Tãpat pee 2. Saeimas labeem darbeem peekai-
tams liſkums par ihstermina parahdu pahrwehr-
ſchanu ilgtermina aiſdewumos. Gepreeſchejo ga-
du ſewiſchkee apſtahki un rihzibas kapitala truh-
kums peeſpeeda ſemturus uſnemtees ſamehrã lee-
lus wekſetu parahdus. Bet wekſelis naw isdewigs
parahdu rakſts ſemneekam, kura paredsetee eenah-
fumi war ari noſawetees, kã tas, peemehram, pee-
dſihwots ſchogad, tad wiſa raſchas nowahſchana
noſawejufes par 4 waj 6 nedekam. Ihstermina
wekſetu parahdu pahrwehrſchanã uſ Semes bankas
aiſdewumeem ir darits tomehr tikaſi pirmais ſah-
kums. Mums isdewãs nodroſchinat ſchim noluh-

fam tika 10 milj. latu, kas ir warbuht tika 4. waj
5. daka no wiseem semneeka ihstermina parahdeem,
bet apweizams ari schis schums, gan turpmafos
gados un zeresim wistuwafos gados semneeku isdo-
sees pilnigi atswabinat no weskeseem. Za pro-
zentu grostjumnus isdewas iswest samehtra weegli,
tad lifums par scheem 10 milj. latu jau atkal pra-
fija smagas zihnas. Sozialdemokrati ar wifu
waru gribeja scho lifumu aiskawet waj masafais
to schachaurinat, jo sozialdemokrati jau nekad lab-
prahht negrib peekrist neweenam solim, kas domats
semneeka stahwofka uslaboschanai.

Un pee nahfoscha, semneekam labwehliga lifu-
ma, proti, pee eenahkumu nodofka atzelschanas
lauksaimneeziba, schi zihna bij wehl asaka un ari
garaka. Tomehr beidsot isdewas iswest zauri
eenahkuma nodofka atzelschanu lauksaimneeziba, lai
gan ar truhkumeem. Peemehram, schi atzelschana
pehz tagadeja lifuma war stahtees spehka tika ar
nahfoscho gadu, bet ta ka schi gada leelas neraschas
deht ir wispahrigi aptureta eenahkuma nodofka
peedsihschana lauksaimneeziba tad jazer, ka jaunai
Saeimai, nowembri schanahkot, isdosees grostt pawa-
sari peenemto lifumu un panahht eenahkuma no-
dofka atzelschanu ari jau schim gadam. Genah-
kuma nodofkis pats par fewi naw nekahds leelais.
No lauksaimneeka schi nodofka walstij nemama
puse istaisa gada ne wairat ka pus milj. latu. Wet
ta ka schis nodofkis jareschgitas aprehkina schanas
deht dewa eemeslu daudsam netaisnibam un sa-
ruhgtinajumeem, tad jau gadi 5 waj 6 atpakal
mehs scham zihnu par schi nodofka atzelschanu,
kas beidsot nu ir ari isdewees.

Ra labs lifums tahkat minams wehl zefu la-

boššanas likuma paplašchinajums un zēla fonda
nodibinašana. Smago zēlu klaušņu atzēššanu
vaj masātais atveeglošanu eesāhta jau 1. Sa-
eimā ar toreis peenemto zēla likumu. Tagad is-
dewās pehz ilgām zihnam, kur atkal Semn. Saw.
radās daudš pretineeku, iswest zēlu likumu papla-
šchinašanu, un nu tagad waldiba pahrnems šawā
laboššanā newis tikai daščus simtus flm. Ieel-
zēla, bet wešelus 5000 flm. nahšoščajos 2 waj
3 gados. Zēla fondam ir tas labums, ka šchis
sumas buhs ismantojamas šawam mehřim gadu
pehz gada beš atfahrtoām zihnam par tām, šatra
gada budščetu peenemot.

Ar to ir jau gandrihs uffkaititi wiši 2. Saeimas
labi darbi. Wehl waretu minet tikdaudš, ka isde-
wās šaut jel par pušmilj, latu pazelt inwalidu
pensijas un panahšt to, ka grosot pastahwoščos
šemes peeščiršanas panehmeenus, warēs apmee-
rinat ar semi ari tos bijušchos nazionalās armijas
peederigos, kas lihds šchim palikušchi beš šemes.
Un šahdu deemschehl israhdas, ka ir wairaki
10 tuhštostchi.

Šad pahrmēt škatu par nupat attehłoto Saeimas
darbibu, tad tomehř jāšaka, ka glušchi neaugliga
wina naw bijuši, jo pateesibā wiši mineteē likumi
ir šoti šwarigi un šwehtigi. Bet tomehř, šad ru-
najām par wehlešanam, tad wiši preezajas, ka
lais ir peenahzis šchā Saeimai eet. Šapehz gan
tā? Šaikam gan šapehz, ka mehš juhtam un re-
dšam, ka beš wiša šchi labā aisejoščā Saeima at-
stahja mums ari mantojuma daku, par furu pree-
zatees mums naw ne masakā eemesla. Es šche
peešfahrščos tikai 2 leetam,

Wišpirms, neškatotees uš wišu to, kas iswests
šemneeku labā, šatram ir redšams un šenturim jo

smagi šajuhtams tas, ka lauksaimneeziba wehl ar-
 ween naw šafneegusi apmerinošchu ūtahwofli, ka
 lauksaimneezibā eenešibas naw, bet ka ūemturi
 ūtrahdā ar ūaudejumeem. Katra gada ūurgos, tad
 ūemturis met ūtatu atpaūak uš noštaigato gadu un
 meklē atrast to, kas buhtu pehdejā gadā ušlabojees
 waj paleelinajees, tad wiņš atrod gandrihš waj
 katrā gadijumā, ka paleelinajušchees ir tīkai wiņa
 parahdi. Naw wajadšigs man šche ūihlāki atteh-
 lot patreijejo ūtahwofli, tas jums, pašcheem ūem-
 tureem ir wišlabāū pašihjtams un wišgruhtāū ne-
 šams. Kadehš ari naw nekahds brihnums, ka
 taišni ūemneeks beš ūchehlabam pawada aišejošcho
 ūaeimu un leek ūawas ūeribas uš nahkošcho. Bet
 ir wehl ari zitas leetas, kas tā ūauns mantojums
 no 2. ūaeimas guštas uš numš wišeem. Un ūhis
 ūaunais mantojums ūahw ūakarā ar to, ka 2. ūaei-
 mas ūastahws bij tas, kas radija eešpehju nodibi-
 natees kreišajai, t. i. ūozialdemokrātu waldibai.
 Ēš nerunašchu ūihkumos par ūhis waldibas darbibu
 un ari par ūaeimas darbibu kreišā wakraūuma
 gadā. Ēš nerunašchu wairs par to, ka ūemneeks
 kreišajā gadā bij pilnigi aišmiršis un atšahsts, es
 nerunašchu ari par kreišās waldibas neišdewigo
 ūaimneeziško politiku, ūuras gala rezultatā bij wezu
 ūabriku ūapiršchana, ūahdi 4 milj. latu ūaudejums
 pee linu pahrdošchanas un nerimstošchā zihna
 pret pilšoniškeem ūaimneeziškeem ušnehmumeem, to
 ūtarpā ari pret eenihsto ūemneeku banku un ūuru
 kreišā waldiba katrā ūinā gribeja išputinat. Par to
 es runašchu drušku wehlā. Ēš neapstahšchos šche
 ari pee toreišjās nepareišās, pahršpihleti ūozial-
 demokratišhās un internazionališhās ūkolu poli-
 tikas, es runašchu tīkai par weenu ministriju, proti,
 eešchleetu ministriju, ūuras galwonais ušdewums

ir stahwet nomodâ par fahrtibu un droščibu. Kâ
finams, ari mušſu walſts nekad naw bijuši břiħwa
no laudim, ĸuri pat kreišo ſozialdemokratu politiku
uſſkata par ĸoti mehrenu un ĸuri teegas teeſĸi uſ
auſtrumeem, uſ Maſkawu. Šchos laudis mušſu
ſozialdemokrati paſĸi ir noſaukuſĸi par „maſka-
weeſcheem“, ſas naw nekas wairaf kâ apzukunft
apſihmejums komuniſteem. Kad nu nodibinajâs
kreiſâ waldbiba, tad ſchee komuniſtu peeĸriteji paſiĸa
wehl droščaki, ſaħka iſrahdit leelaĸu roſibu. No
Maſkawas latweeſĸu komuniſteem mini dabuja
wajadſigos aiſrahdijumus ari tai ſinâ, ka wajagot
taiſni iſleetot kreiſâs waldbibas nodibinaſĸanos, lai
panaħttu leelaĸu riħzibas břiħwibu Latwijâ. Un
mini ſtaħjâs pee darba. Parahdijâs komuniſtu
awifeſ, ſaħkâs atlaħtas ſapulzes un miħtini, ĸuros
lamaja un ſaħkaja Latwijâs walſti un paſtaħwoſĸo
walſts eefahrtu. Un komuniſti nebij wiħluſĸeem:
ſozildemokratu waldbibas eefſĸleetu miniſtrija iſtu-
rejâs pret teem ĸoti wehliĸi un ſaudſigi.

Waj ſaħds břiħnumſ, ka komuniſtu eedomiba un
pahrgalwiba auga deenu no deenas. Un kad bei-
dſot krita kreiſâ waldbiba, un naħza atkal piſſo-
niſkaiſ kabinetſ, tad nebij eeſpeħjams wairſ wiſu
to uſreiſ apturet, ſas kreiſâs waldbibas laiĸâ bij ra-
dees un ſaudſiſ. Mušſu miħkſtee un wiſâm pat-
wakibam waħrtuſ weroſĸeem liĸumi par beedribam,
ſapulzem un preſi, ĸuri wehl jo ſewiſĸi biĸ pa-
ſliħtinati iħſi piirms kreiſâs waldbibas nodibinaſĸa-
nâs, dema waldbiĸi ſameħrâ maſ liħdſeħku roĸâs
daſĸadu nebuħſĸanu apĸaroſĸanai. Un, kâ finams
noſleħgums wiſai tai leetai naħza 22. auguſts,
kad Riĸâ notikâs komuniſtu ſazelſĸanâs mehĸina-
jumſ. Protams, tai noſodamai nemeerneeĸu iſ-
eeſĸanai uſ eelas ir dotſ žiĸ noſaukums, žiĸ pa-

ffaidrojums, bet kas ir, tas paleef. Wehlati pa-
ffaidrojumi nefe negrofa. Tahds fahkums bijis
wiſeem apwehriimeem. Un ja muhſu eefſchleetu
ministrija, ar ministri Saimiau preeſſchgalâ, ne-
buhu paſpehjuſi apturet ſcho kuſtibu paſchâ fah-
kumâ, tad neweens newar pateift, ziſ tahu ta
buhu aiſgahjuſi. Gruhti pateift, waj wiſs tas ir
galigi nolikwidets un gruhti to pateift ſewiſchki
wehl tadehl, ka ſozialdemokratu iſtureſchandâ ſchi-
ni gadijumâ ir koti diwdomiga un ari aiſdomiga.
Kreifee ſozialdemokrati naw 22. auguſta notiku-
mus noſodijuſchi, drihſaf wiini ſchelojuſchees par
to, ka wiini neefot bijuſchi klahſt peeaiſinati un ka
leetas wadiba naw atraduſes wiinu rokâs. Ja tas
tâ buhtu bijis, tad, ſaka wiini, iſnahkums buhtu
bijis zitads. Redſams, ta naw noſtahſchandâ pret
22. auguſta notikumeem, bet gan klahſt taiſiſchandâ
tâm aprindam, kuras atbildigas par 22. auguſtu.
Un tapehſ mehſ, deemſchehl, neefam nodroſchinati
pret lihdsigu notikumumu atfahrtoſchanos, ja jaunâs
Saeimas faſtahws buhſ lihdsigs tagadejâs Saei-
mas faſtahwam un nebuhſ ſamaſinatâs ſozialistu
klatiſ nahkamâ Saeimâ. Par to mehſ waram
pahrlleezinatees, eefſtatidamees ſozialistu wehleſcha-
nu platformâ. Es zelſchu jums preeſſchâ tifa 3
waj 4 weetas no ſchis platformas, tad juhſ flaidri
redſeſeet, ka muhſu ſozialdemokratu teekimes ir
wairaf par 22. auguſta nemeerneefeem, nefâ pret
teem.

Sawas platformas fahkumâ tee praſa komuniſtu
partijas peelaiſchamu Latwijâ. Protams, tiſ
gudri un iſmahziti ir ſozialdemokratu rakſtitaji, ka
taiſni tahdu wahrdu platformâ naw atrodams, bet
pehſ buhtibas ſchi praſiba ir iſteikta, jo platformâ
ir teiktâ, ka ſtrahdneeku kuſtibai wiſeem wirſeeneem

majagot dot meenadas likumigas teesibas. Tsejot no lihdschinejeem peedsihwojumeem un pahrrunam Saeimā, tas nosihmē komunistu partijas peelaišhanu, waj tā šaka — komunistu legalisešhanu.

Otrais, ko sozjaldemokrati praša, ir polizijas no-
došhana pašvaldību pahršinā, neatstahjot to
teeschi eesihleetu ministra rihzibā. Šchi prasiba
naw nekahda jaunā un uš pirmā azu usmeteena
leekas, ka nekās launs tajā neslehpjas. Pateesibā
ir zitadi. Wislabak to rahdis no dsihwes nemts
peemehrs. Beenemšim, ka 22. augustā polizija
nebuhtu atradusēs eesihleetu ministra rihzibā, bet
buhtu bijuši padota Rigas pilsehtas galwam. Tā
finams, 22. augustā eesihleetu ministrs dewa poli-
zijai rihkojumu šargat meermihligo pilsoņu dro-
šhibu un dsihwibas, ko polizija ar labeem panah-
fumeem weiza. Bet ja nu polizija atrastos pilseh-
tas galwas pahršinā, tad eesihleetu ministrs tee-
šchi newaretu rihkojumu wairs dot. Winam buhtu
jadabū pilsehtas galwas peekrišhana. Tas atkal
newaretu uš šawu atbildību ween rihkotees; wiesch
gribetu atkal dabut pilsehtas waldes peekrišhanu.
Un ir koti eespehjams, ka taišni tahdos brihschos
pilsehtas waldi šasaukt uš ahtru roku israhdas ne-
eespehjami, tās šanahšchana war stipri nokawetees,
un eesihleetu ministrs no pilsehtas galwas prasito
peekrišhanu tikai tad wehl dabutu, kad notikumi
pahraugušchi wišeem pahr galwu un wišs jau wa-
retu buht par wehlu. Tā tad newainiga šchi prā-
šiba nemas naw, pateesibā stipri bihštama.

Un treschā prasiba, ko sozjaldemokrati ustahda
šawā platformā, ir wehl šlaidraka, proti, bes kaut-
kahdeem eerobeschojumeem tee praša aissargu or-
ganisaziju nolikwidešhanu. Šrahdas, aissargi ir
tee, kuras sozjaldemokrati nepawišam newar ee-

redset un no fureem tee miswairaf bihtas. Dro-
schi ween ne bes eemeſla.

Beidsot, ir wehl weena praſiba wiau platformâ,
ſas iſeet uſ padomju nodibinaſchanu karaſpehka.
ſas wehl naw aiſmirſis „ſaldata padomju laikus“,
ſas bes leekeem paſkaidrojumeem ſapratis, to ſchah-
da praſiba noſihmè. Protams, weikli raſtitâ plat-
formâ ari wahrda „padomes“ eekſchâ naw: tur ir
praſiba, pirmsahrt, pehz karaſpehka inſtrukturu
arodbeedribas atlaufchanas un, otrfahrt, praſita
teeſiba karawihreem no ſawa widus iſwehlet pah-
ritahwjuſ apgehrba un pahrtikas jautajumu fahr-
toſchanai. Waj ſas naw zekſch atpatak uſ ſaldata
padomem un armijas ſpehku graufchanu? Waj
pee ſchahdam praſibam platformâ mehſ waram gai-
dit ſozialdemokratu norobehoſchanos no komuni-
ſteem nahkotnè? Protams, ſa ne.

No ſcheem pahris aiſtrahdijumeem katram top
wehl ſaprotamata baſſotaju wehleſchands redset
wezo Saeimu aiſejot un zeribas uſ jauno Saeimu,
zeribas, ſa ſa buhſ zitada un ari labaka, nekâ aiſ-
ejoſchâ. Un paſkatotees muhſu wehleſchanu plat-
formâ, katrs war redset, ſa ari mehſ wehlamees
zitadu Saeimu, Saeimu, ſas buhtu pateeſa darba
ſpehjiga un ſas waretu weikt ſawus leelos uſdewu-
muſ. Mehſ ſagaidam, ſa nahkamâ Saeima iſ-
rahdiſees par tahdu, ſas neſis un nodroſchinâſ

lauſſaimneeziſbâ eeneſibu, ſas noſtahdiſ ſemturi

lihdſâſ ziteem darba daritajeem, fureem wiſeem ir
noteikta ſinama alga par wiau darbu, ſas radiſ
apſtahkkuſ lauſſaimneeziſbâ, ſa warès iſbeigtees
ſtrahdaſchana ar ſaudejumeem un ari lauſſaimnee-
ſam nebuſ par welti jaſtrahdâ un japuhlaſ...
ſa buhſ Saeima ar wajadſigo grihu un ſpehku, no-

štahdit uš walstīški naziōnaleem pamateem muhšu
školu un isglihtibas politiku, ša buhs nodrošhinata
jaunatnes audsinašchana par walstīškeem pilšoneem
un newis sozjaldemokratijas derigeem beedreem,
šā tas wehl lihds šchim daudšfahrt ir bijis, ša wa-
rēs no školam ismešt ahra wišas internaziōnališma
mahzibas, ša warēs atšwabinat školas no interna-
ziōnališma šalpeem un šludinatajeem. Ša buhs
nahšamā Šaeimā griba un špehšs noštīprināt muh-
šu tautas bašnizu, nodrošhinot draudšchu un mah-
zītaju štahwokli, dodot bašnizai atpašat špošchumu,
šas tautu šeewelt un waldšina, pretim tai dodot
dwehšeles lihdsšwaru un špehšu. Ša buhs mums
Šaeima šas ne tīšai runās par šaupibu walstš is-
demumos, bet šas gribēs un špehšs šcho šaupibu is-
west un noštīprināt. Šreešch šehdežā darba un ari
šreešch wišeem pahrejeem ir nešeezešchams no-
teiktš, škaidrs pilšonišks wairakums Šaeimā. To
mehs wehlamees nahšošchā Šaeimā redšet, un tīšai
šchahds wairakums radis drošchus pamatus Ša-
eimai, dos tai špehju nošpraust šawai politikai no-
teiktas linišas un šee tām ari šuretees.

Bet šas nu darams, lai šchahdu Šaeimu mehš
eeguhtu un lai jaunai Šaeimai šchahds šastahws
buhtu nodrošchinats? Šašt atbildi uš šcho šwarigo
jautajumu, šas darams wehletajeem 6. un 7. ok-
tobri, atweeglina mums šuwata eepašišchānās ar
2. Šaeimas leelakeem truhšumeem. Un šche es
gribu šeeet diwām parahdibam.

Pirmā buhtu 2. Šaeimas šastahws wišpahrigi
nemot.

Mehš waram teikt, ša Šaeimā atrodas galwendā
šahrtā 3 nogrupejumi: latweešchu pilšoniššais
špahrens, tad sozjaldemokrati un minoritates, t. i.
šreewi, wahžeešchi, šchihdi, poši. Šatweešchu pil-

ļonu Saeimā ir 47, soļialistu 37 un minoritates
16, kopā 100. Ņau agrak man nahzās airahdit
uļ to, ka ſchis soļialistu ſkauts ir pahrnehriġi leels
muhſu apstahklos, jo taiņni tas 2. Saeimā teem de-
wa eeļpehju kopā ar dāļcheem ziteem, kas teem pee-
beedrojās, panahkt wairakumu un attihstīt ſawu
nemehlamo darbibu. Tā tad weena prasiba buhtu
— katrā ſinā ſamaſinat nahkamā Saeimā soļialistu

ſkautu. No otras puļes, leels ſaunums ir tas, ka
latweeļſchu pilſonu Saeimā ir tilai 47, kas tomehr
naw wairakums, preekļſch ka wajađſigi wiſmaļ 51
deputati. Muhſu politika ir atraduļes ari 2. Sa-
eimas laiķā leelā atkaribā no minoritatem. Mehs
neļſam neķahdi minoritatu eenaidneeki: Ņr ga-
dats par to, lai minoritatu brihwiba un teeļiba
buhtu nodroſchinatas. Mehs negribam, wineem
ari neķo atneemt, bet to gan mehs
uļſkatam par nepeezeļſchamu, lai lat-
weeļſchu pilſoniķķajam ſpahrnām Saeimā buhtu
wairakums paļſcham par ſewi, un tas waretu ſwa-
badati riķkotees, kā lihđļ ſchim, liķundoļķanā un
ari pee pee waldibas ſaķtahdiķanas. Ņr pamats
apgaļwojumam, ka muhſu pilſoniķķās waldibas ir
atkarigas no minoritatu baļſim. Protams, tas
pats jaķaka par biķuļķo ķreiķo waldibu: ari ka biķ
atkariga no minoritatu baļſim. Mums ir japa-
nahļ ſtahwoķķis, ķur ſchī atkariba iķbeigtos, un tas
nahķs par labu ari paļķām minoritatem. Tā tad
etra prasiba buhtu, gaķdat par to, lai latweeļſchu
pilſonu deputatu ſkauts ļaunajā Saeimā buhtu wi-
maļ 51. Wiſteeļķaki mehs to panahķķim paķekot
Semneeku ſaweenibas deputatu ſkautu. Tad
tahlak.

Otrais leelais ļaunums Saeimas ļaķtahwā ir

nešķaitamās partijās un grupās. Kad preekš 3 gadeem Saeima šanahza, tad israhdijās, ka tās 100 lozekki šadalijušchees wešelās 25 partijās. Israhdas, ka Saeimā ir 7 tahdas partijās, kurās škaitas katrā tīkai pa 1 deputatam, 9 tahdas partijās, kurās katrā bij pa 2 deputateem. Tā tad uš 25 deputateem 16 frakzijas. Šchis ahrtahrtigais irakziju škaitis, šchi bešgaligā šaškaldišchanās ir trauzejusi un kawejuši Saeimas darbibu ik uš šola. Likumdošchanā maso, nenosiņmigo grupu deputati arween ir zentušchees eeguht šawam špēšlam un šahwošlim pawišam nepeemehrotu pahršpīhletu eēšpaidu. Tas pats ir bijis nowehrojams pee ministru šabineta šaškaldišchanas. Šuhju štarpā eet dašchadas runas par Saeimu un tās darbibu, juhju štarpā ir nodibinajušchees šinami ušškati par Saeimu un šinams špreedums par to, un tas nešahdā šinā naw isnahzis Saeimai labwehligs. Sewiškī daudš juhs špreešchat un runajat par weenu parahdibu Saeimā, kurai ir isdomats apšihmejums — politiskās andeles. Ša,

pateesi šchim nošodošcham špreedumam ir šaws nenoleedšams pamats. Protams, šchi andele naw šaprotama tahdā nošihmē, kur nauda waj manta eet no rošas rošā, bet tīk un tā ari šcho andeļu šaunais eēšpāids paleekas. Es jums paššaidrošchu ar pahris peemehreem šchis andeles, lai jums rahditu, ka šchis andeles nošoda ari deputatu leelakais wairakums, ka šchis andeles tee neeeredš, bet pee paššahwošchā Saeimas šaškaldijuma tā ween leekas, ka zita zeka nemas naw. Memšim likumdošchanas darbu. Teiškim, Semneeku Šaweeniba grib iswešt šautšahdu šwarigu likumu ar plašchu wišpahreju nošihmi. Balšu mums ir tīkai 16 no 100, waja-

dsigs tomehr wairakums, teoretiski nemot, 51 balsis no 100 balsim. Rā titt pee tām truhštostohām balsim? Schis balsis mums jāsadabū no tām grupam, kas buhtu ar meeru balšot par apspreeschamo likumprojektu. Bet nu israhdas tas, ka balsis ir gan dabujamas wajadfigā skaitā, tikai ar to noteikumumu, ka Semneeku Saweenibai no šawas pušes wajaga apsolitees balšot par wešelu rindu zitu preeščhlikumumu, kuros ir eeinterešetas leelakas waj masalas pahrejās grupās. Daudsi no šcheem preeščhlikumeem warbuht ir labi, bet to starpā beeschi gadas tahdi, kuri semneekam ir newišai peenemami. Un nu ir jāiščhkiras, waj Semneeku Saweeniba palikšees ar šawām 16 balsim weena pati un apmeerinasees ar to, ka nefas naw padarams jeb waj eelaištees andelē ar zītām grupam un dabut zauri kaut jel daku no šawām prasibam. Ja juhs buhtu deputatu weetā, juhs beigās tomehr nonahktu pee ta pašča lehmuma, pee kura nonahkam mehš, proti, wehleschanās ištwešt wišu to, kas špehjams, ja ari ne zītadi, tad kaut ar andeles palihdsibu. Tas weens andeles peemehrs.

Un otrs wehl špilgtaks, warbuht ari šaunaks, ir waldibas šastahdišchanas gadijumi. Pee wairakuma šadabuščhanas, uš kura waretu balstitees ministru kabinets, arween ir nahzees peeažinat weenu waj wairakus „weenineekus“ waj „diwineekus“. Šcho deputatu prasibas ir taižni wisaugstakās. Beeschi ween „weenineeku“ balsis waldibas wairakumam ir dabujamas tikai tad, kad tee pašchi teef par ministreem. Un mums warbuht naw bižis neweens kabinets, ne pilsoniskais, ne sojialistu, kurā nebuhtu šehdejuschī „weenineeku“ un „diwineeku“ fražziju deputati tā ministri. Šcho šihko grupu deputatu prasibas beeschi ween šoti tahlu

stahw no jautajumeem, fureem ir wispahreja un politiski plašča un laba nosihme. Beeschi ween tee ir peršonigas dabas. Šchee deputati beeschi atšauzas uš to, ka wini pat nesinot, kas par teem balšojis, kas to eewehlejis. Šinahš tã, ka winsch war atrastees ir labã, ir kreisã waldibã, kã preekšch wina pašča nu katru reiši šagadas. Tapehž attal isnahš, ka šchis šihlãs grupas ar šawu nenoteiktibu nes wairãš šauna, nekã laba. Kad šchim šihkumneekam ašrahda, waj winam nebuhtu isdewigãti buht leelakãs partijãs, tad winsch uš to atbild, ka leelakãs partijãs ministru jau nekãd naw truhžis un deesin kad, buhdami leelakãs šrakžijãs, wini pee šchahda amata warot tišt. Turpretim esot par lideri weena waj 2 žilweku šrakžijã, wini weeglaš warot šawus mehrkus šašneegt. Bet kã jau teištš, weena žilweka peršonigee mehrki beeschi ween nonahš pretrunã ar prasibam, ko štahda tautas un walšts labšlahjiba.

Tã tad redšam, ka Šaeimas darbibã šihlãs partijas un grupas ir leels šawešlis, pateesibu šakot, leels šaumums. Un buhtu nepeežeešchams, ka nahšošchã Šaeimã mehš peedšihwotu šcho 1 un 2 wihru šrakžiju škaita šamasiščchanos.

Bet deemšchehl, šcho šihko un mašo grupu šaunais eespaids eet wehl tahlaš. Un parahdas ne tišai Šaeimas darbibã, bet ari jau pee pašchãm wehlešchanam, un diwejadã wiršeenã. Wispirms, kad wehletaji redš šawã preekšchã wešelu šaudši šarakštu, tad to štarpã arween gadãš finams škaitš tahdu, fureem naw weegli iswehletees par šuru numuru balšot. Šeelu atweeglojumu teem nešneedš ari wehlešchãnu šapulzes, jo mums ir wehl leels škaitš tahdu partiju, šurãm naw eespehjamš

atšaurtees uš darbeem pagahtnē, kurā jaaprobe-
 ūhojas tīkai ar ūkaleem ūolijumeem, kurām neatlee-
 ūas neūas zīts, kā pretineeku nolamaūhana. Tas
 wehl wairaf ūamulūina wehletajuš un leela daūa
 no teem palīka mahjās, teikdami, ka, ja jau paūchi
 partiju dibnataji un ūaraūtu ūaūtahditaji naw wa-
 rejūūchi tīkt pee leelaūas ūkaidribas un greeūas
 pee wehletajeem ar weūelu ūaraūtu mudūheklī, tad
 kā lai wehletajš weens teef pee ūkaidribas ūhini ūa-
 juūumā. Un rodas ūinams ūkaitš wehletaju, ūas
 atmet wiūām ar roūu, uš wehleūhanam nemaū ne-
 eet un paleef mahjās ūehūhot. ūchi attureūhanās
 no balūoūhanas, ūas, kā redūam, leelā mehrā ir
 ūiūto partiju un neūkaitamo ūaraūtu ūaunā eeūaida
 ūeūas, ir weena no ūiūmigalām parahdibam muūūu
 poliūiūkā dūiūwē. ūcho mahjās palizeju, ūcho ne-
 balūotaju ūkaitš paūtahwigi aug. Un kā mehš weh-
 laū redūefim, taiūni pilūonu aprindās. Kad wehleja
 Satwerūmes Sapulzi, tad no ūatreem 100 pilntee-
 ūigeem wehletajeem balūoūhanā bij peedalijuūhees
 86. Pirmās Saeimas wehleūhanās jau wairš
 tīkai 82 un 2. Saeimas wehleūhanās wairš
 tīkai 74. Tā tad mahjās palizeju ūkaitš peeau-
 dūis uš 26 no ūatreem 100 wehletajeem. ūchiš
 25. gada zaurmehra ūkaitlīš 74 no 100 ir wiūas
 ūemes zaurmehrš. Bet tā kā pilūehtās nobalūo-
 ūhana ir weeglaū iūdarama neūā uš laukeem, tad
 iūnahū, ka pilūehtās peedalijuūchos ūkaitš ir ari
 augūtaūš un zaurmehrš lauūu balūotajeem peedali-
 ūhanās ūinā ir newiš 74, bet tīkai 67 no 100 balū-
 teeūigeem. Tā tad redūam, ka no lauūu wehleta-
 jeem weūela treūchdaūa palīkuūi mahjās un ka tīkai
 $\frac{2}{3}$ aiūgaūjuūchi un ūawas balūiš nodemuūchi. Sa-
 protams, ka ūchahdos apūtaūkloš Saeima neūpehji
 pareiūi atūpoguūot ūemes gribu. Bet ūtahwoūliš

pateesibâ ir wehl kaunaks. Bairaf kâ treschâ datâ
 balsotaju peeder pee freisâ spahrna wehletajeem un
 par teem tatschu katram ir sinams, ka wini us bal-
 sochanu eet it wisi. Tâ tad tur istrufkums buhtu
 bijis loti neezigs un pilsonu pusê mahjâs paliku-
 scho skaits buhs wehl leelaks nekâ 33 no 100, ko
 usrahda wispahrejais zaurmehrs. Zidarot tah-
 laku aprehinu, wehrâ nemot scho apstahkli, isnahl,
 ka no widejâ zaurmehra janowelk wehl weseli
 10 punkti, lai dabutu skaitli, kas rahda semneeku
 peedaliichanos balsochanâ. Tâ tad nu dabunam,
 ka balsot ir bijuschu no katra 100 tikai 57, un mah-
 jâs palikuscho — 43 baljsteefigu pilsonu no katreem
 100 wehletajeem. Tas ir jau besgala leels kau-
 num, bet kâ jau teizu, fihko grupu un neskaitamo
 farakstu kaunais eespaids isteizâs wehl weenâ otrâ
 wirseenâ.

Proti, otrfahrt, janem wehrâ fararâ ar fihkajâm
 grupam un daudsajeem faraksteem wehl selsochais.

Pee paschas nobalsochanas war notiktees diwas
 leetas. Waj nu fihkâs grupas un partijas falasa
 kaut jel zil peeteekoschu balsu skaitu, un Saeimâ
 eeteef tahdâ fahrtâ jau atsihmetee weenineeki waj
 ja listei loti labi gahjis — diwineeki, kas tad
 Saeimâ ahrdâs un spahrâdâs, kâ jau attehlots.
 Waj nu atkal isnahl tâ, ka liste nesalasa peeteeko-
 scho balsu skaitu un ta isfriht zauri, nedabunot ne-
 weena deputata. Tas pats par sewi nebuht now
 slikti, bet kaunums parahdas kaut kur zitur. Proti,
 ja kahda liste paleef tukichâ, tad sudumâ eet wisas
 tâs balsis, kas par to nodotas. Wehleschanâs
 1925. g. stahwoflis bij tahds, ka farakstus bij us-
 stahdijuschas 43 partijas, bet Saeimâ eetika tikai
 25. Tâ tad weselas 18 partijas palika tukichâ.
 No schim partijam labs skaits bij ari latweeschu

pilsoni. Ir aprehkinats, ka toreis tahdâ kahrtâ ir gahjuščas sudumā kahdas 50.000 latveešču pilsonu balšis. Ja nu nem wehrâ, ka pawišam par latveešču pilsonu šaraktēem nodotas apmēram 400.000 balšis, tad juduščās 50.000 balšis ištaiša 12%. Ja mehs augstak bijām aprehkinajušči, ka uš laukeem balšis nodemuščas zaurmehrâ tikai 57 peršonas no 100 balšsteefigeem pilšoneem, tad balšu judumā eeščanas dehl wehl janomell šhee 12 punkti. Un pahri paleef wehl tikai 45 balšis no 100. Un nu isnahk, ka tikai šchis pilšoniškās 45 balšis no katrām 100 pilnteesigām

balšim ir šwaru kaušâ krituščas pee Saeimas deputatu išwehles un noteiššanas, zif katrai partijai lai buhtu deputatu. Bet ja tas tâ nu ir, waj tad maš ir kahds brihnums, ka Saeimas šastahws isnahzis neapmeerinoščs. Un ja tomehr, ballstotees tikai uš 45 balšim no katra 100, tatšču Saeimâ ir 47 latveešču pilšonu deputatu, tad kahds gan waretu buht to škails Saeimâ, ja pee to išwehlešanas buhtu peedalijušchees ja nu ne wišas, tad tomehr to 45 balšu weetâ kaut jel 65 waj 70 no katrām 100 pilnteesigām balšim.

No wiša teiktâ ir jataiša tikai šchahds šlehšeens.

Wispirms ja preeščâ stahwoščās wehlešanās mehs gribam ušwaru guht, tad wiššwarigakâ prašiba un pirmais aizinajums ir — wišeem eet uš ballšoščanu un neweenam mahjās nepaliftees.

Nu tagad ir laiks, kad weenam par otru ir jausēmas atbildiba, kad katram jaskatās uš to, waj ari wina šaiminišč aisees un nobalšos. Papreešč nokahrtosimees tâ, ka pašči aisejam un nobalšojam un ka aiseet wiši muššu mahjineeki, un tad gahdāsim ari par to, lai ari šaimini neweens mahjās

nepaleef, bet eet un fawu balſi nodod. Un tuhlin
es bateifichu, ka otrs aizinajums ir: nedot neweenu

balſi par nepafihſtamâm un ſihkajâm partijam un
to ſaraktseem. Pret balſofchanu par tam runâ
wismaf 3 ſekofchee eemeſli. Birmais, no ſchim
liſtem Saeimâ nahf newehlamee weenineeki un ar
to teef weiginata til kaitigâ ſaſkaldifchanâs. Otrs,
ſcheem ſaraktseem, pa leelafai dakai, paleefot hef
deputateem, ſudumâ eet leels ſkails latweefchu pil-
ſowu balſu. Treſchais, ir ſhogad pamifam jaunſ
eemeſls. Proti, pehz tam, kad 1925. g. noſkai-
drojâs, ka Rigâ uf latweefchu namſaimneeku li-
ſtes Saeimâ eewehlets 1 wahzeetis tahdâ zekâ, ka
winaſch no wahzu liſtes dabujis loti leelu talonu
ſkaitu, ſchahda deputata iſzefſchana ar ſweſcheem
taloneem palikufi par paraſtu parahdibu. To ta-
gad jo plaſchi peeſopj ſozialdemokrati. Wini
eedabû ſweſchâs liſtês daschus ſawus wihrus un
dodami teem leelafu talonu ſkaitu uf paſchu liſtes,
taiſni ſchos ſawus draugus iſzet un panahf wiau
eewehleſchonu. Tahdas leetas bij iſdaritas Wal-
meeras pilſehtas wehleſchanâs, tâpat ari Rigas
pilſehtas wehleſchanâs. Tur kahdi 3 domneeki,
kas bij atradufchees uf pilſoniſtâm liſtem, pehz
eewehleſchanas, pahrgahja pee ſozialdemokrateem.
Tagad nu iſrahdas, ka leelafâ daka no jaunajâm
ſihkajâm partijam ir ufwehmufchas ſawos ſarak-
ſtos neapſchaubamus ſozialiftus. Un nu loti weegli
war notiftees, ka, ja te kahds deputats wispahrigi
war tift Saeimâ, tad droſchi tas buhs nepafihſta-
mais ſozialiſts un newis tas pilſonis ar warbuhf
deefgan paſihſtamu wahrdu, kas wiſeem ſpehſeem
zenſchas tift eekſchâ Saeimâ, kas pats, warbuhf,
wiſu partiju nodibinajis, kas pats wiſu ſaraktſu
taiſijis, jo talonu ſkaitu ſinâ winaſch newarês ſa-

genstees ar apflehpto sozjalistu. Tà tad wiſi, kas ir pret nekaitamàm partijam un frakzijam Sa-eimà, kas Saeimà negrib redset weenineekus un diwineekus, kas grib, lai Saeimà sozjalistu ſkaiſ ſamaſinatos, tee wiſi lai atturas no balſoſchanas par ſihkajàm partijam.

Nad agraf es teizu, ka uſ balſoſchanu jaeet it wiſeem, tad weens waj otrs warbuht nodomaja, ka tahdu padomu newajadsetu dot, kur to war dſir-det ari sozjalistu balſotaji. Te naw ko bihteet. Wini aisees un nobalſoſ tif un tà, waj mehſ to ſakam, waj ne. Bet kam wajadſigi ſchee norahdi-jumi, kam wajadſigi ſchee atgahdinajumi, kam paſtahwigi tas auſis kakams, tas ir muhſu paſchu pilſoniſkaiſ wehletajſ. Waretu pazelteet wehl jautajumſ, waj tomehr ar leelaku peedaliſchanoſ balſoſchanà pilſonu puſe kaut kas buhtu ſaſnee-dſamſ. Atbilde ir, ka pateeſi, ar ween-ſahrſchu paſtiprinatu peedaliſchanoſ wehle-ſchanàſ un ſamaſinatu mahjâſ palizeju ſkaitu wehleſchanu iſnahkumi ſtiprà mehrà groſiſeet pilſoneem un ſemneekteem par labu. To

peerahda ſkaitki. Trihſ gaduſ atpaſak wehleſcha-nàſ ir peedalijuſcheet, apakoſ ſkaitkoſ runajot, 800.000 balſiſteefigee. Uſ 1 deputata tà tad iſ-nahk 8000 balſiſ. No ſchim balſim nepilni 300.000 ir nodotas par ſozjaliſteem, un gandrihſ 400.000 par latweeſchu pilſonu ſarakſteem. So-zialiſteem nekahdu reſerwju wairſ naw. Par teem nodoto balſu ſkaiſ augt wairſ newar, un wihu ſarakſti ſanemſ waj nu to paſchu balſu ſkaitu, waj ari maſak. Bet tà tà mahjâſ palizeji ir neſozia-liſti, tad, ja mumſ iſdotoſ panahkt to, ka nodoto balſu ſkaiſ pazelttoſ, teiſſim, par 100.000 (mah-jâſ palizeju ir biſiſ pahri par 300.000), tad ſchiſ

100.000 balsis nahtu par labu tīkai latweešču pilšonu šaraktēem. Pēe 900.000 leela balsu kopškaita uš katra deputata majadsetu 9000 balsis. Kad majadseja 8000 balsis, tad 300.000 balsis sozjalistēem dewa 37 deputatus. To pašču škaitu dalot uš 9000, dabujam 32 waj 33 deputatus. Turpretim, ja par pilšonu šaraktēem nodoto 400.000 balsu weetā buhtu 500.000, tad, dalot atkal uš 9000, mehš šche dabujam warbuht šawus 55 deputatus, tagadejo 47 weetā. Tā tad redsam, ka weentahrišchais lihdsēllis — eet un balsot un newis mahjās paliktees, war israhditees par wisšpehzigako eerozi šemneeku un wispahrigi latweešču pilšonu deputatu škaita pagelšchanai Šaeimā. Turpretim ja notiktos otradi un šchahdu waj tahdu eemešku dehl nodoto balsu škaitš šamafinatos, tad atkal uš teesčas aprehšinaschanas pamata sozjalistu deputatu škaitš peeaugtu, un latweešču pilšonu deputatu škaitš Šaeimā wehl wairak šamafinatos. Tāpehž wehl reiš — wehlešchanu deenās 6. un 7. oktobri wiši uš pagaišta namu un mahjās paliktees nedrihšt neweens.

Wehl mums jaapškata weens šwarigs jautajums. Daka šemturu, daka jaunšaimneeku wehl 25. g. ir tomehr balsojūšchi par sozjaldemokrateem. Mums janofskaidro jautajums, waj kawtkuršch šemturis, balsšodams par sozjalistu šaraktēu, ir rihšojees pareiši, waj wiņšch ar to ir panahžis šawu interešču labako aišstahwešchanu. Lai atrajtu atbildi uš šcho jautajumu, mums drusku tuwaku jaeepašihstās ar sozjaldemokratu partiju un winas lihdsšchinejo darbibu. Runajot par sozjaldemokratu partiju, mums jaišžel wispirms diwas leetas. Pirmā ir ta, ka sozjaldemokratu partija ir pehž

šamas šahščanās un wišām mahžibam pilšehtas
štrahdneeku partija. To nenoleeds ari pašči so-
zialdemokrati. Bet ja nu tas tā, tad ari tihri da-
higi ir tas, ka sozialdemokrati, šaukdami ņewi par
ščškiru partiju un ņewiščķu šwaru liddami uš
ščškiru žihau, ušškata par šawu galweno ušdewumu
gahdat wišpirmā šahrtā par pilšehtas štrahdnee-
keem. Šči gahdiba war išteiktees daščados wei-
dos. Weens no teem ir tas, ka sozialdemokrati
pilšehtas štrahdneekem praša wišlehtako pahrtiku.
Bet pahrtikas raščotajs ir ņemturis, ir laučšaim-
neeks. Un pahrtikas lihdsēkus pahrdoščanai
raščo it wiši ņemturi, tišlab leelakee, kà mašakee,
wezakee un jaunaķee. Pee tam iķkatrs raščotajs
wehlas par šawu raščojumu šanemt peemehrotu
zenu, zenšdamees pehž eešpehjas tos labaki pahr-
dot. Ša tas nu tā, tad gribot negribot ir jano-
nahč pee ņinamas pretrunas štarp patehretaju un
raščotaju. Un protams, ka sozialdemokrateem ir
gruhti apweenot un apmeerinat tišlab patehretaju,
kà raščotaju prašibas un wajadsibas. Un dšihwē
nonahčkam pee ta, ka sozialdemokrati patehretaju
intereses, pilšehtas štrahdneeku intereses štahda
augštat par raščotaju, par ņemturu interesem. To-
mehr sozialdemokrati zenščas peewilkt un paturet
jaunšaimneeku balšis. No wini ar to šašneeds un
tam no ta teel labums, rahda ņeloščais. Ščo-
pawafar, pehž kreišās waldibas kriščanas, sozial-
demokratu kongrešā bijuši gara un plaščha išruna-
ščanās par partijās išturuščanos. Weena daša,
ņewiščķi pilšehtu štrahdneeku pahrštahwji, išteiku-
šči pahrmētumus par to, ka sozialdemokrati gah-
jušči waldibā, ka tee palikušči par ministreem.
Uš to ir atbildeš, ka partiju to darit ir mudina-
jušči lauču wehletaji. Pehž šči paščaidrojuma

pilsēhtneeki ir teikušči, kādeht wispahrigi wajagot ar jaunšaimneekēm pihtees, waj labaki nebuhtu dšihwot bes wiau balšim un partijās liniju ušturet taišnaču. Un te nu ir dota šihmiga atbilde. Proti, norahdits, ka pilsēhtas strahdneeku balšu škaitš Latwija esot šamehrā masš, ar šchim balšim waretu eewehlet tīfai kāhdus 15, 16 deputatus, bet tagad sozjaldemokrateem bijis wešeli 37. Tā tad leelais wairums eewehlets ar lauku, to starpā jaunšaimneeku, balšim. Un lai Rigas strahdneeki neaismirstot, ka tīfai pateizotees tam, ka Seimā šehšot 37 sozjaldemokrati, pilsēhtu strahdneekēm tagad esot 8 štundu darba deena, štreika brihwiba, šlīmo kašes un ziti weeglumi un labumi. Palaišchotees tīfai uš pilsēhtas strahdneeku pašču balšim, deputatu škaitš isnahktu par daudš neezigs un wišas šchis leetas nebuhtu eešpehjamš iswešt. Šchi atbilde ir pilnīgi pareiša, bet numš wina rahda, ka šemturi, balšodami par sozjaldemokrateem, ir

weizinajušči weenigi pilsēhtas strahdneeku interešču aištahwešchanu. Pašči wini now nešo eeguwišči, jo sozjaldemokrati, kā tas bij redšams ari no maneem eepreekšchejem pašaidrojumeem, Šaeimā par šemturi, par laukšaimneeku domā masš, drihsaš wini pretojas to prašibu iswešchanai, kāš nahš šemtureem par labu. Kaš tomehr sozjaldemokratuš netrauzē šaukt šewi par jaunšaimneeku draugeem un aištahwejem, lai gan to darit pehž šawas partijās programas un mahžibam wini ne špehji, ne war, ne ari grib. Weena no sozjaldemokratu pamatmahžibam, šo wini uštur wehl arween špehšā, ir ta, ka ari Latwija wajagot eewest sozjalīšmu. Wini pašči pašaidro, ka tas nošihmejot raschōšchanas lihdsēku isņemšchanu no priwatā ih-

pašchuma un to pahrveščhanu walšts ihpaščumâ. Pēe raščoščanâs lihdsēkteem wini pēeščkaita fabri-
 kas, maščinas un ari semi. Tâ tad sozjaldemo-
 kratu praščiba un mehrķis ir atņemti semi privatih-
 paščneēkeem un nodoti to walštij. Zapeešihmē
 wehl tas, ka pēe wineem ūhi praščiba nebuht nau
 teoretiska. Katru gadu Saeimâ wini to par
 jaunu atgahdina, eēneegdami ūawus preeščhliķu-
 mus, kas išeet uš ūemneeka ūemes atšawinaščhanu.
 Lihds ūhim tee noraiditi. Kas buhs uš preeščhu,
 atkarajas no sozjalistu ūkaita Saeimâ. Ja mehš
 nemam wehrâ ūho sozjaldemokratu pamatmaščzibu,
 atteezinoti to uš ūemes ihpaščuma teešibam, tad
 ūaprotama mums top sozjaldemokratu išturuščhanâs
 pret jaunšaimneēkeem, ūura nekahdâ ūinâ nau
 ūauzama par draudšigu un labwehligu. Atmineš-
 mees par jaunu notikumus, kas ūaištiti ar jaun-
 šaimneezibu radišchanas darbu. Paščâ ūahkumâ
 Satwešmes Sapulzē wiši bij weenprahtigi tai
 ūinâ, ka atšawinatâs ūemes eēškaitamas walšts ūe-
 mes fondâ. Bet ar to ari weenprahtibai bij bei-
 gas. Pēe turpmakâ jautajuma, ko dariti ar walšts
 fonda semi, tuhliķ radâs domu starpibas, un so-
 zjalistu pirmâ praščiba bij muiščas nedaliti, bet
 paturet kopigâ apštrahdaščhanâ, raščojumus ūawâ
 ūarpâ ūadaloti. Šhi praščiba netika nekur uš
 preeščhu, jo no otrâs pušes nahza preeščhliķums
 semi ūadaliti atšewiščķâs ūaimneezibâs, pēe kam ūe-
 mes ūanehmejeem nododoti pilnigâ, neerobeščotâ
 privatâ ihpaščumâ. Bet sozjaldemokrati teiza,
 labi, ja jau muiščas ūadala, tad (te ištawdâs so-
 zjaldemokratu demagogiķkâ ištawbaščhana bešsem-
 neēkeem), lai ari noteēķ dališchana, bet par atdo-
 ūchani privatâ ihpaščumâ newar buht ir ne-
 runas. Seme paleēķ walšts ihpaščumâ un ištaw-

dama tifai nomâ, tà fauktâ muhscha nomâ. No-
ifaidrojâs, ka sozjaldemokrateem ir bijuschas lee-
las bailes, ka jaunšaimneeki-ihpašchneeki ahtri
eedšihwojšchotees un leelâ mehrâ atraušchotees no
sozjaldemokrateem, peešleedamees pilsoniškâm par-
tijam. Turpretim ja walsstij paleet teesiba pehz
tif un tif gadeem grosit nomas mašfu, tad buh-
šhot weeglaši jaunšaimneekus turet sozjaldemo-
kratu pawadâ. Râ sinams, pee agrarliškuma is-
došchanas ušwareja semneeku un mišpahrigi pil-
šonu prašiba: seme tifa šadalita atšewišchâs šaim-
neezibâs un nodota privatihpašchumâ. Râ nu
išturedjâs sozjaldemokrati? Kad 1920. g. septem-
bri agrarliškums Satweršmes Šapulžê nahza peh-
dejâ nobalšošchanâ, tad sozjaldemokrati, lai demon-
štretu un proteštetu pret to, ka šchis liškums paredš
semes atdošchanu privatihpašchumâ, atštahja seh-
šchu šahli un galigâ nobalšošchanâ nemas nepeeda-
lijâs. Un ja tagad sozjaldemokrati šaka, ka wini
panahšušchi semes šadališchanu jaunšaimneekeem,

tad ta ir tuškcha leelišchanâs. Tâ tad šchini pir-
majâ miššwarigakajâ jautajumâ, atteezibâ uš jaun-
šaimneekeem sozjaldemokrati ir noteikti
rihšojušchees pret jaunšaimneeku praši-
ham un interešem. Tahda pat ne-
draudšiba ispaudâs sozjaldemokratu turpmakâ rih-
zibâ. Šeemehram, buhwoktu išneegšchanâ
jaunšaimneekeem. Tai pašchâ 20. gada dezembri
tifa išdots liškums par jaunšaimneezibu apbuhwe-
šchanu. Liškums paredšjeja buhwoktu išneegšchanu
par weenu peedto datu takšes uš išdemigeem nomas-
šas noteikumeem. Liškums bij išdots uš 5 gadeem.
Bet jau pehz pahris gadeem sozjaldemokrati uš-
šahka kara gahjeenu pret šcho liškumu, teikdami,
ka tahdâ kahrtâ teekot pahrmehrigi išpoštiti walsšis

meschi. Tã tad sozjaldemokrati gribeja aistawet jaunšaimneezibu apbuhwešchanos un jaunu šaimneezibu nostiprinašchanos. Pa dalai wini ari šawu mehrki šašneedsa, jo 23. gada buhwofoku issneegšchanas lišums pateesi tifa grosits un leelã mehrã pašlittinats. Šau nahkošhã seemã jaunšaimneeki atrada, ka foku šanemšchana padarita pawišam gruhša, gandrihs waj neespehšjama. No jaunšaimneeku šašchutuma šabaidižãš pašchi sozjalisti. Un gadu wehšaf, warbuhš tadehš, ka atkal nahza kšahš wehšlešchanau laišs, lišums tifa atkal grosits, druškũ uslabots, bet tif labs un isdewigs jaunšaimneekem, kã tas šahšunã bij, tas tomehr wairs ne. išnahza. Šur tad te ir attaišnojama teiššchana, ka sozjaldemokrati ir jaunšaimneeku draugi un aistahwi? Un lihdsigãš leetas mehš ešam peedšihwojušchi tif pat kã wišos jautajumos un pee wišu lišumu apšpreešchanaš, šuru noluhšs ir bijis jaunšaimneeku šahšwoška atweeglošchana un zenšchanaš paahštrinãt jaunšaimneezibu nostiprinašchanos. Un tagad atkal sozjaldemokrati nahš un ar wišadeem azumirška šolijumeem rauga par jaunu šaištãt pee šewis jaunšaimneeku balšis. Bet tagad to jaunšaimneeku škaitš, kas leetas šahšwoški ir ispratušchu un beidšot ispašinušchi sozjaldemokratu pateesšos mehrkus, šcho jaunšaimneeku škaitš ir tapis šoti leelš, un tee nowehššchãš no sozjaldemokrateem. Wini ir atšinušchi, ka, balšodami par sozjaldemokrateem, wini ir tifaš šew šaitejušchi, jo sozjaldemokrati pehš šawas partijaš mahšzibã un programãš jaunšaimneekem pašlihdsẽt newar. Ari jaunšaimneeki arween leelãkã škaitã atšihš to, ka Latweešchu Semneeku Šaweeniba, kã 8. numurs ir wišu šemturu un tadehš ari winau pateesšais un ihštãis aistahwis. Šchi pulzešchanaš ap Semnee-

88

ku Saeenibu ir pareisais zekšs, kas ved uš leelo politisko gala mehri, proti, ka Latvija ka lauksaimniecibas semē, kur semneeku ir $\frac{2}{3}$ no wiseem eedsihwotajeem, kur lauksaimnieciba rascho un ari eksportam dod trihsstahrt wairak ka ruhpnecziba, ka muhsu walsiti ari walsis warai wajaga atrastees semneeku rofas. Semes ihpashumu Latvija ir pahri par 200.000. Uš shis semes dsihwo, ar scho semi ir jaisititas 800.000 balsis, kas tikpat ka $\frac{3}{4}$ no wisa kopeja balsu skaita, tadehl balsu wairums ir senturu pusē, un ja Saeima tee ir masafumā bijushchi, tad tas isskaidrojams weenigi ar to, ka wini lihds shim naw pilnigi apsinajushcees samu spehku un warenibu. Shi atjina nah. Un ja ari senturus muhsu walsiti politiska siana wehl shkir weenu no otra weens waj otrs jautajums, warbuht waloda, tiziba, tad pamatos politiske un jaimneeziske jautajumi ir wiseem weenadi. Wehl par agru ir domat, ka sentureem waretu buht tikai weena pati partija, bet sentureem, stahwotli pareisi isprotot, wjadseja balsot tikai par tam partijam, par teem karaksteem un teem kandiateem, no kureem war sagaidit, ka, eegahjushchi Saeima, tee pateesi aisstahweschanai sapratisees un apweenojees ar pahrejām semneeku partijam. Tahda kahrtā buhs stiprinats semneeku pahrstahwuju spehks un espaids, un nodroschinata semneeku intereschu labaka aisstahweschana jaunaja Saeima.

408

1. OKT. 1928

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0309081418

0